

ESTIMĂRI DE MODEL AL INDICATORILOR MACROECONOMICI AI REPUBLICII MOLDOVA PENTRU PERIOADA 2019-2022

MODEL ESTIMATES OF THE MACROECONOMIC INDICATORS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA FOR THE PERIOD 2019-2022

Zinovia TOACĂ⁵
Zaharia OLĂRESCU⁶

Abstract. Evaluation of the current situation of the national economy and elaboration the forecast of the main macroeconomics indicator for the medium term is the purpose of the paper Estimate of the macroeconomic indicators are carried out under an econometric model, which has the exogenous variables internal and external indicators. This allow to develop a forecast, which takes into account the economic influence of the main partners of the Republic of Moldova and decisions leading to the evolution of such internal indicators as a monetary aggregate M2, exchange rate, interest rate credit. The forecast of rates of economic growth are determined by a possible improvement of the investment climate and the business environment in the Republic of Moldova. The relatively large share of the added value of the agricultural sector in GDP makes the economic evolution of the Republic of Moldova dependent on the climatic conditions

Key words: economic evolution, economic forecasting, econometric model

JEL Classification C01, C51

Introducere. În primul semestru al anului 2019 în majoritatea ramurilor și domeniilor economiei naționale (cu excepția sectorului agricol) s-au înregistrat progrese mai mult sau mai puțin remarcabile. Ca rezultat al condițiilor climatice nefavorabile ale acestui an (seceta, grindina) producția agricolă s-a redus cu 4,2% față de primul semestru a anului precedent, ceea ce a influențat negativ și sectorul industrial, care a consemnat o majorare modestă (+1,3%). Rezultate mai bune față de primul semestru al anului precedent s-au înregistrat în activitatea întreprinderilor de transport (+10,7% la transportul de mărfuri și +10,3% - la parcursul mărfurilor). Comerțul interior cu bunuri și serviciile de piață prestate populației au crescut cu ritmuri și mai mari (+17% a înregistrat comerțul cu amănuntul și +19% - serviciile cu plată prestate populației) ceea ce denotă sporirea continuă a consumului în rezultatul majorării semnificative a salariilor. Însă cele mai spectaculoase rezultate s-au înregistrat în domeniul investițiilor în active imobilizate (+26,8%). susținute atât de investițiile private, cât și publice. Concomitent, spre deosebire de anul precedent comerțul exterior a marcat rezultate mult mai modeste (+3,5% la exportul de bunuri și servicii și +2,6% la import).

Aspectul macroeconomic. Dinamica pozitivă a majorității indicatorilor macroeconomici din primele luni ale anului 2019 în mod natural s-a reflectat și asupra principalului indicator macroeconomic-al Produsului Intern Brut (PIB), care a înregistrat o creștere reală de 5,2%, în

⁵ Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova, Chișinău, Bănulescu Bodoni, 61, tel. (+373) 22 41 28, www.ase.md, email ztoaca@gmail.com *Corresponding author*

⁶ Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM, Chișinău, Ion Creangă, 45 Tel. (+373) 50-11-00, www.ince.md, email.com olarescuzahar@gmail.com

termeni nominali, constituind 90,9 mild. lei. La creșterea (descreșterea) PIB au contribuit următoarele activități economice.

-pe categorii de resurse: construcțiile au contribuit cu o creștere a PIB de 2,2% și o pondere la formarea lui de 9,8%; comerțul cu ridicata și cu amănuntul; transport și depozitare; activități de cazare și alimentație publică (+1,1%), cu o pondere de 19,5% la formarea PIB; industria (+0,6%), cu o pondere de 15,3% la formarea PIB; agricultura (-0,2%) cu o pondere la formarea PIB de 4,4%. Volumul impozitelor nete pe produse a depășit cu 13,7% realizările perioadei respective a anului precedent, contribuind la creșterea PIB cu 0,1%.

-pe categorii de utilizări creșterea s-a produs în baza: consumului final al gospodăriilor populației (+1,3%), cu o contribuție la formarea PIB de 86%; formării brute de capital fix (+4,8), cu o pondere de 26% la formarea PIB. Impact negativ asupra indicelui volumului fizic al PIB a avut-o exportul net (-0,6%), consecință a contribuției mai accentuate la formarea lui a importurilor de bunuri și servicii (60,2%) față de cea a exporturilor de bunuri și servicii (33,3%).

Prețurile de consum au marcat creștere. În luna iulie 2019 s-a înregistrat deflație de 0,2%, însă de la începutul anului rata inflației a constituit 4% comparativ cu rata deflației de 0,4%, înregistrată în aceeași perioadă a anului precedent. Rata anuală a inflației a constituit 5,5%, încadrându-se în intervalul țintei inflației stabilite de Banca Națională a Moldovei (5% +/- 1,5%). În luna august inflația anuală a constituit 5,5%, inclusiv la: produse alimentare – 8,3% și mărfuri nealimentare – 4,8%.

Valuta națională ușor s-a depreciat. Față de principalele valute de referință, de la începutul anului 2019, moneda națională a marcat o depreciere de 3,5% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 17,14 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2019 până la 17,74 lei la 31.07.2019). Față de Euro, leul moldovenesc s-a depreciat cu 1,3%.

Masa monetară a crescut simțitor. La sfârșitul lunii iulie 2019 masa monetară M3 a constituit circa 87,6 mild. lei și s-a majorat cu 11,6% comparativ cu sfârșitul lunii iulie a anului 2018. Evoluția masei monetare M3 a fost determinată preponderent de majorarea banilor în circulație cu 21,5%, dar și de volumul depozitelor la vedere – cu 15,9% și a depozitelor în valută străină – cu 11,7%.

Situația în domeniul creditării s-a îmbunătățit: Volumul creditelor noi acordate în ianuarie-iulie 2019 a înregistrat o majorare cu circa 21,6% față de perioada respectivă a anului 2018.

Datoria statului s-a majorat nesemnificativ. Valoarea totală a datoriei de stat administrată de Guvern la 31 iulie 2019 a constituit circa 53 mild. lei, în creștere cu 3,5% față de data similară a anului 2018, preponderent ca rezultat al deprecierei monedei naționale. Datoria de stat internă a atins nivelul de 23,2 mild. lei și s-a majorat cu 1,5%. Datoria de stat externă a însumat 1,7 mild. dolari (29,9 mild. lei), fiind în diminuare cu 1,7% în dolar și în creștere cu 5,1% - exprimată în lei.

Gradul de dependență a economiei naționale de exterior rămâne înalt. Conform datelor preliminare ale Balanței de plăți pentru trimestrul I 2019, deficitul contului curent a constituit 10,1% în raport cu PIB.

S-a înrăutățit considerabil situația în sectorul finanțelor publice. Cheltuielile bugetare depășesc esențial veniturile atât ca volum, cât și ca ritm de creștere. În ianuarie-iulie 2019 la bugetul public național au fost acumulate venituri în sumă de circa 35 mild. lei (cu 6,7% mai mult față de ianuarie-iulie 2018) și cheltuieli – 37,1 mild. lei (mai mult cu 16,9%). Cea mai mare parte din cheltuieli sunt direcționate spre protecția socială. Bugetul public național s-a soldat cu un deficit de - 2111,7 mil. lei, spre deosebire de perioada similară a anului 2018, când bugetul s-a soldat cu un excedent în valoare de 1064,4 lei.

Situația din sectorul real al economiei. Industria țării a înregistrat o creștere modestă. Creșterea de 1,3% în ianuarie-iunie 2019 a fost determinată de majorarea industriei prelucrătoare

(+1,2%), a industriei extractive (+13,9%) și a producției și furnizării de energie (+0,5%). Temperarea ritmurilor de creștere a fost determinată de evoluțiile din lunile mai și iunie, când volumul producției industriale s-a diminuat cu 5,7% și 2,2% respectiv. Principalii factori care au menținut în creștere sectorul industrial au fost: dezvoltarea ramurii automotivă în cadrul Zonelor Economice Libere și evoluțiile pozitive din sectorul construcțiilor, care au susținut creșterea industriei extractive și a altor ramuri industriale conexe cu acest sector. Totodată, diminuarea producției agricole, temperarea cererii externe au fost factorii de bază care au încetinit ritmurile de creștere ale sectorului industrial.

Sectorul agrar a făcut un pas înapoi. Producția agricolă în ianuarie-iunie 2019 a înregistrat o diminuare de 4,2% (în prețuri comparabile), situație determinată, în special, de reducerea producției animaliere cu 3,2%, (deținând ponderea de circa 83% din volumul total), precum și a producției vegetale cu 8,8%, cu o pondere de 17,1%. Producția animalieră a înregistrat diminuări din cauza reducerii producției (creșterii) vitelor și păsărilor, dar și a producției de lapte. Cele mai accentuate diminuări ale producției vegetale au fost înregistrate la culturile tehnice (în special rapița de toamnă), cereale (grâu, orz), fructe sâmburoase (vișine, cireșe).

Activitatea investițională a evoluat cu ritmuri majore. În ianuarie-iunie 2019 volumul investițiilor a crescut în termeni reali cu 26,8% față de aceeași perioadă a anului precedent, însumând circa 9,2 mild. lei. Creșterea intensivă a investițiilor s-a datorat majorării investițiilor private, investițiilor bugetare, activității creditare favorabile, precum și creșterii investițiilor din sursele organizațiilor internaționale.

Întreprinderile de transport au marcat rezultate satisfăcătoare. Volumul mărfurilor transportate în ianuarie-iunie 2019 a crescut cu 6,6%, totalizând circa 8,3 mil. tone. Creșteri ale volumului mărfurilor transportate au fost înregistrate de transportul rutier – cu 9,7%, transportul fluvial – cu 8,4% și transportul aerian – cu 38,7%. Concomitent, volumul mărfurilor transportate cu transportul feroviar a fost în diminuare cu 0,6%. Parcursul mărfurilor, cu toate mijloacele de transport, a constituit 2394,5 mil. tone-km, ori cu 10,3% mai mult decât în prima jumătate a anului precedent. Cu transportul public au fost transportați 51,4 mil. pasageri (+2,4%).

Comerțul exterior și-a temperat ritmurile de creștere. Deși exporturile de bunuri au avut un ritm de creștere mai mare decât importurile (+3,5%), iar importurile - cu 2,6%, soldul negativ al balanței comerciale a constituit 1446 mil. dolari SUA, față de 1420,2 mil. dolari în semestrul I 2018. Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a constituit 48,5%, fiind mai mare cu 0,4 p.p. decât cel înregistrat în aceeași perioadă a anului 2018.

Comerțul interior de bunuri și servicii a crescut brusc. În ianuarie-iunie 2019 volumul cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul a crescut cu 17% față de anul precedent, iar volumul cifrei de afaceri în servicii de piață prestate populației - cu 19%, fapt ce demonstrează o intensificare a consumului din partea populației și agenților economici.

Salariile, de asemenea, s-au majorat brusc. Câștigul salarial mediu lunar brut al unui salariat din economia națională în I semestru 2019 a constituit 7114 lei și s-a majorat în termeni nominali cu 15,8% față de I semestru 2018. În termeni reali salariul s-a majorat cu 12,2%. În sfera bugetară câștigul salarial a constituit 6760 lei, fiind în creștere cu 23,2%, iar în sectorul real – 7248 lei și s-a majorat cu 13,3%. Majorarea salariilor stimulează creșterea cererii interne și, ca rezultat, impulsionează pe termen scurt creșterea economică, dar, în același timp, creează presiuni inflaționiste. Mărimea minimului de existență pentru anul 2019 a constituit în medie pe lună pentru o persoană 2028 lei.

Rata șomajului calculată până la modificările metodologiei (ca proporția șomerilor conform BIM în populația activă) la nivel de țară pentru anul 2019 a înregistrat 3%, fiind cu 1,1 p.p. mai

joasă față de 2018. La oficiile forței de muncă în ianuarie-iulie 2019 au fost înregistrați 15,9 mii șomeri, cu 15,9% mai puțini față de numărul acestora înregistrați în ianuarie-iulie 2018.

Transferurile de peste hotare a mijloacelor bănești (remiterile) au constituit 589,5 mil. dolari, cu 7,9% , sau cu peste 48 mil. dolari SUA mai puțin de cât în anul precedent.

Proгноza indicatorilor macroeconomici pe termen mediu. Calculările de prognoză (Tabelul 1) au fost efectuat în baza modelului [2] elaborat în cadrul INCE, la baza căruia este metodologia modelării macroeconomice [1], utilizate în lume, dar în deosebi este vorba despre modelul Dobrescu, care este utilizat pentru prognoze pe termen mediu în România.

Modelul econometric utilizat, constă din patru blocuri de variabile interdependente:

- Blocul sectorului real;
- Blocul sectorului extern;
- Blocul salariu-șomaj;
- Blocul prețurilor;

Tabelul. 1 Evoluția indicatorilor macroeconomici principali în anii 2015-2018 și prognoza pentru anii 2019 -2021

	Unitatea de măsură	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
		Efectiv				Prognoza			
PIB nominal	mild. lei	145,8	160,8	178,9	190,0	210,0	230,4	252,6	277,2
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	99,7	104,4	104,7	104,0	104,0	104,3	104,4	104,5
Indicele prețului de consum mediu anual	%	109,7	106,4	106,6	103,0	105,3	105,2	105	105
Cursul mediu de schimb	lei/USD	18,8	19,9	18,5	16,8	17,4	17,5	17,6	17,8
Export de bunuri	mil.USD	1967	2045	2425	2707	2815	2959	3177	3432
Față de anul precedent	%	84,1	104	118,6	111,6	104,0	105,1	107,4	108
Import de bunuri	mil.USD	3987	4020	4831	5764	5940	6225	6518	6791
Față de anul precedent	%	75,0	100,8	120,2	119,3	103,0	104,8	104,7	104,2
Soldul negativ al balanței comerciale	mil.USD	2020	1975	2406	3057	3125	3267	3340	3360
Producția industrială în prețuri curente	mild.lei	45,7	47,6	52,7	56,7	60,2	65,5	71,4	77,9
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	100,6	100,9	103,4	103,7	102,5	104,2	104,4	104,5
Producția agricolă în prețuri curente	mild.lei	27,2	30,5	36,0	36,3	34,5	38,9	43,0	47,4
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	87,0	118,8	109,1	102,5	95,0	107,2	105,2	105,0
Investiții în active imobilizate	mild.lei	21,1	19,7	23,5	24,2	29,5	32,7	36,5	41,0
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	90,6	87,2	103,5	112,3	122,0	105,5	106,2	107
Salariul nominal mediu lunar	lei	4538	4998	5587	6446	7381	8119	8890	9690
Față de anul precedent									
nominal	%	111,0	110,1	111,8	113,2	114,5	110	109,5	109
real	%	101,2	103,5	104,9	109,9	108,7	104,6	104,3	103,8

Fondul de remunerare a muncii	mild.lei	52,2	56,7	62	76,2	92,9	106,2	120,1	132
Forța de muncă (populația economic activă)	mii pers.	1266	1273	1259	1288	943*	943	943	943
Rata șomajului	%	4,9	4,2	4,1	4,1	4,5	4,2	4,0	3,5
Transferuri de peste hotare a mijloacelor bănești	mil. dol.	1130	1079	1199	1266	1170	1200	1250	1250

Sursa: Biroul național de statistică și estimările autorilor

Modelul econometric conține 69 de variabile endogene și 24 de variabile exogene, dintre care 14 variabile binare (*Dummy*). Regresiile au fost estimate în baza informației statistice a R. Moldova din anii 1994-2018 .

Evoluția în dinamică a indicatorilor macroeconomici principali ai R. Moldova este determinată de specificarea regresii și de valorile factorilor exogeni. O parte din factorii exogeni sunt prognozați de instituțiile abilitate în domeniu: indicatorii mondiali - Fondul Monetar Internațional [2], cheltuielile publice - Ministerului Finanțelor al RM, cursul de schimb a dolarului - Banca Națională a RM. Alți factori sunt prognozați în baza unor serii trimestriale, în afara modelului de baza: remiterile, masa monetară. Desigur că în procesul de prognoză a acestor factori sunt implicați și experții. Astfel se presupune o descreștere în continuare a ratei dobânzii la creditele acordate, încât în 2022 va constitui 8%, o evoluția anuală a masei monetare în mediu cu 16,6%. În anul 2018 a avut loc o evoluție neașteptată a volumului de remitențe (1266 mil. US\$), dar totuși nivelul anul 2008 nu a fost atins (1660 mil. US\$). Experții în domeniu prognozează o evoluție mai lentă a remitențelor pentru anii viitori (Tabelul 1).

În afara de aceasta s-a ținut cont de tendințele ce s-au conturat în evoluția economiei naționale din ultima vreme, de schimbările intervenite pe plan politic ca rezultat al cedării puterii de către vechiul regim și instaurarea unei noi majorități de guvernare în țară, dar și de impactul unor posibile devieri de la normalitate care ar putea avea loc.

În procesul de elaborare a prognozei pentru anul 2019 s-a luat în considerație evoluția economiei naționale în primul semestru. Conform calculelor efectuate în baza modelului și ajustate de experți, evoluția producției agricole în 2019 va fi în descreștere cu cca. 5%. Importanța sectorului agricol pentru economia națională rămâne și în continuare predominantă, deoarece de rezultatele acestui sector depinde activitatea industriei, a comerțului exterior și a transporturilor, asigurarea pieței interne cu produse alimentare și a. Spre regret rezultatele primului semestru, dar și roada rămasă pentru al doilea semestru nu dă mari speranțe. Și este natural ca după 3 ani la rând roditori, al patrulea să fie mai puțin roditor. Deci se prevede că în acest an se va obține un volum al producției sectorului dat mai mic cu cca. 1,8 mild, lei

Pentru anul 2019 producția industrială va înregistra o creștere de cca. 2,5% și va constitui un volum egal cu 60,2 mild. lei. Creșterea va fi asigurată în baza procesării a unei bune părți din roada bogată a anului precedent, dar și a creării noilor locuri de muncă, îndeosebi în rezultatul extinderii parcurilor industriale existente și a celor noi create, îmbunătățirii mediului de afaceri, atragerii investițiilor în proporții mai mari. Creșterea producției industriale putea fi și mai mare, însă, după

* La baza estimării indicatorilor AFM (Ancheta forței de muncă) se utilizează numărul populației cu reședință obișnuită, recalculat în baza rezultatelor Recensământului populației și al locuințelor din 2014 și NU a numărului populației stabile, cum s-a utilizat până în anul 2018 inclusiv

cum s-a mai spus, reducerea producției agricole va avea un impact negativ asupra producției prelucrătoare atât pentru anul curent cât și pentru următorul an.

Estimările efectuate în baza rezultatelor din primele 7 luni denotă că în anul 2019 ritmurile de creștere a importurilor de bunuri vor fi puțin mai joase (103,0%) față de cele ale exporturilor (104,0%), însă nu în așa măsură ca să aducă la îmbunătățirea soldului balanței comerciale, ba dimpotrivă. Ca rezultat deficitul balanței comerciale va atinge în acest an 3125 mil. dolari, ori cu 68 mil. mai mult de cât în anul 2018. Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi va constitui 47,4%. Ca moment pozitiv poate fi considerat majorarea în primele 7 luni ale acestui an cu 8,3% a exporturilor de mărfuri autohtone.

Având în vedere evoluția volumului de investiții în prima jumătate de an, se prognozează o creștere de 22,5%, cea ce constituie în termeni nominali 29,5 mild.lei.

Conform estimărilor salariul mediu lunar va depăși 7 mii lei, o creștere în termeni nominali de 14,5%, iar în reali de 8,7%.

Prognoza indicatorilor pentru anii 2020-2022 s-a realizat în baza regresiiilor din modelul econometric structural. Astfel se prognozează un ritm în creștere pentru evoluția PIB-ului, dar având în vedere activizarea proceselor investiționale din ultimii 2 ani, acest ritm poate fi depășit. Situația de incertitudine nu permite de a prognoza ritmuri avansate de creștere a investițiilor, dar dacă se va păstra evoluția acestora în continuare, atunci ritmul de creștere a PIB-ului poate depăși cifra de 9%.

În condițiile actuale la formarea PIB-ului va contribui creșterea producție industrială cu 4,2%, 4,4%, 4,5, respectiv în anii de prognoză și a volumului de producție agricolă cu 7,2% (2020) și cu un ritm ce depășește 5% în anii următori. Sectorul agricol rămâne a fi dependent de condițiile climaterice, dar și de piețele de desfacere, care determină profitul în cazul unei roade bogate. În ultimii ani s-a diversificat exportul producției agricole și preponderent direcția acestora sunt țările europene. Este un bun început, care va contribui la dezvoltarea sectorului agricol, care rămâne a fi unul destul de import pentru evoluția economiei naționale. Rămâne a fi import pentru evoluția PIB-ului sectorul de comerț cu bunuri și servicii, a căruia cotă parte din valoarea adăugată constituie în jur de 15%. Evoluția sectorului de comerț va fi de 15%, 12,4% și 10,8%, respectiv în anii de prognoză. Cota parte din valoarea adăugată a sectorul de transporturi, începând cu 2011 a devenit mai mică de 10% și este în continuare descreștere. Cu toate acestea sectorul transporturilor este destul de important pentru evoluția economiei naționale. În anii de prognoză se estimează o creștere în jur de 4% a acestui sector.

Conform calculelor situația balanței de plăți nu se îmbunătățește în anii de prognoză, cu toate că ritmurile de creștere a exportului de bunuri depășesc pe cele ale importului. Astfel către anul 2022 soldul negativ al balanței de plăți va depăși cifra de 3,3 mlrd dolari SUA. Depășirea acestei situații poate fi realizată fie prin majorarea ritmurilor de creștere a exportului, cea ce înseamnă piețe noi de desfacerea a mărfurilor autohtone, fie prin micșorarea importului, cea ce presupune dezvoltarea sectorului real cu scopul substituției importului. Aceasta poate fi atins cu ajutorul politicii fiscale și vamale corespunzătoare.

Se atestă o înviorare a investițiilor în active imobilizate. Una din explicații poate fi proiectul „Prima casă”, care a dus și la creșteri importante în sectorul construcțiilor. Având în vedere descreșterile semnificative a investițiilor din anii 2016 și 2017, creșterile actuale duc doar la restabilirea nivelului atins în anul 2015. Îmbunătățirea climatului investițional, încrederea în sistemul judiciar din RM poate majora semnificativ ritmurile de creștere a investițiilor.

Salariu nominal mediu lunar își păstrează ritmuri mari de creștere și în anii de prognoză, la fel ca și cel real. Este important ca politica salarială să fie în concordanță cu evoluția costului unitar al

muncii, în caz contrar aceasta poate duce la presiuni inflaționiste din partea cererii. Conform calculului în 2022 salariul mediu lunar va depăși 9 mii lei.

Pentru anii de prognoză numărul populației economic active a fost păstrat la nivelul celui din 2019, nefiind clar care va fi evoluția acestuia în continuare. Rata șomajului, care este analizată în baza curbei Filips, a fost estimată în jur de 4%.

Concluzii. Elaborarea prognozei în condițiile actuale este destul de complicat, deoarece suntem într-o perioadă de incertitudine politică și nu este evidentă evoluția acesteia în continuare. La baza prognozelor elaborate este situația actuală, astfel în funcție de evoluțiile ulterioare acestea pot să se îmbunătățească semnificativ sau chiar aceste prognoze destul de modeste să nu se realizeze.

Bibliografie

1. Dobrescu Emilian. (2006) Macromodels of the Romanian Market Economy. București: Ed. Economică.
2. Toacă Z. Proprietățile sistemice ale modelului macroeconomic al economiei naționale a R. Moldova. În: Simpozionul științific al Tinerilor Cercetători din 14-15 aprilie 2011 Chișinău: ASEM, 2011, ed. IX, ISBN 978-9975-75-577-1, p. 313-318
3. World Economic Outlook Database. Aprilie 2019 edition.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/index.aspx>.
4. www.statistica.md